

VASILE NISTOR

**MĂRI AVOCAȚI
AI ROMÂNIEI**

Lucrare îngrijită de Bedros Horasangian

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2024-

Cuprins

<i>Argument (prima ediție)</i>	5
<i>Cuvânt-înainte (prima ediție)</i>	7
Mihail Antoniadă - 1883-1946.....	9
Hurmuz Aznavorian - 1889-1961.....	15
Aurelian Benteoiu - 1892-1962	26
Matei B. Cantacuzino - 1855-1925	40
Barbu Ștefănescu Delavrancea - 1858-1918.....	46
Constantin Dissescu - 1854-1932	66
Alexandru Djuvara - 1858-1913.....	77
Vintilă Dongoroz - 1893-1983	86
Eugen Herovanu - 1874-1956.....	94
Take Ionescu - 1858-1922.....	100
Mihail Kogălniceanu - 1817-1891	106
Mihail D. Korné - 1844-1901	118
Ion Lahovary - 1845-1915	122
Titu Maiorescu - 1840-1917	130
Mircea Manolescu - 1906-1983	138
Istrate Micescu - 1881-1951	146
Constantin Nacu - 1844-1920.....	153
Mihail Paleologu - 1886-1956.....	160
Emanoil Pantazi - 1870-1942.....	170
George Papahagi - 1907-1970.....	176
Ioan Gr. Periețeanu - 1879-1959	182
Sigmund Rosenthal - 1872-1946	192
Radu D. Rosetti - 1874-1964	199

Toma Stelian - 1860-1925.....	207
Ionel Teodoreanu - 1897-1954.....	215
Nicolae Titulescu - 1882-1941	229
I. Al. Valjan - 1881-1960	249
Alexandru Vălimărescu - 1899-1984.....	262
<i>Destinul unui avocat - Vasile Nistor.....</i>	<i>266</i>
<i>Amintiri cu Vasile Nistor .....</i>	<i>269</i>

Argument (prima ediție)

Colecția „Cultura juridică”¹ se îmbogățește cu un nou titlu. Lucrarea surprinde figuri celebre ale profesioniștilor dreptului, despre care Petre Pandrea spunea: „Avocații sunt sarea și piperul libertății într-o țară”. Am reținut-o spre publicare deoarece avem convingerea că avocatul întrupează ideea de libertate într-o societate. El nu se reduce la un simplu alergător de la o instanță la alta, ci este, în primul rând, un intelectual atent la semnificația evenimentelor ce-l înconjoară. Este un garant al păcii sociale, prin activitatea sa de luptător independent în slujba dreptății individuale.

Figurile evocate de Vasile Nistor se recomandă prin temeinica pregătire profesională, acompaniată de o solidă cultură juridică. Maeștri ai barei, cei evocați s-au ilustrat și în diferite alte ipostaze: oameni politici (Take Ionescu, Nicolae Titulescu, Ion Lahovary, Mihail Kogălniceanu, Constantin Nacu), literați (Eugen Herovanu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Titu Maiorescu, George Papahagi, Radu Rosetti, Ionel Teodoreanu), oratori de excepție (Alexandru Djuvara, Mihail Korné), filosofi (Mihail Antoniadă), doctrinari ai dreptului (Matei Cantacuzino, Mircea Manolescu, Hurmuz Aznavorian), educatori ai viitorilor juriști (Istrate Micescu, Constantin Dissescu, Vintilă Dongoroz, Toma Stelian, Alexandru Vălimărescu).

Autorul îl citează pe Iorga: „Evocările nu învie morții, dar ele scot, din colțul lor de nemurire [...], chipurile mari ale trecutului și le aduc în lumina făcliilor de pomenire, înaintea atâtor care, până atunci, sau nu știau nimic despre acei oameni, sau îi uitaseră”. Valoarea lucrării de față constă în talentul lui Vasile Nistor în a surprinde esența personalității celor evocați și a le restitui figurile în mișcarea preocupărilor lor cotidiene. Portretele coboară astfel din rame și le putem percepe trăirile și pasiunile, le auzim

---

¹ Argumentul primei ediții, semnat de către Mircea-Dan Bob-Bocșan. Prima ediție a prezentei lucrări a apărut în anul 2011, la Editura Universul Juridic, făcând parte din colecția „Cultura juridică” și fiind îngrijită de către Bedros Horasangian (n.r.).

pledoariile și le descoperim latura umană. Autorul depășește simpla evocare condescendentă și își încadrează personajele în contextul epocii lor, care nu le-a fost neapărat favorabilă.

Acestea sunt motivele pentru care „Mari avocați ai României”, prin grija dlui Bedros Horasangian și cu contribuția dlui Bujor Nedelcovici, vede azi lumina tiparului. Este o restituire a unei tradiții de probitate profesională, ocultată de vremuri neprielnice politic, și un important îndemn spre (re)articulare.

Mircea-Dan Bob-Bocșan

*Cuvânt-înainte (prima ediție)*¹

Demersul editorial întreprins de Editura Universul Juridic, prin publicarea unei lucrări ce își propune să evoce personalități ale profesiei de avocat în România, este un semn al normalității.

Într-o lume în care mentalități dependente încă de conștințe depășite refuză integrarea efectivă a avocatului în sistemul judiciar ca structură instituțională, starea socioprofesională a avocatului se află în continuă rezonanță cu vremurile sub care trăim. Evocarea personalităților incluse în lucrarea „Mari avocați ai României” de dr. Vasile Nistor semnifică răspunsul unei edituri tot mai mult implicate în proiecte comune cu cele ale profesiei de avocat la întrebări esențiale privitoare la poziția avocatului în societatea românească.

Profesia de avocat se legitimează la scara istoriei prin faptele unor oameni care au rostuit și vor rostui în timp veritabile fundamente ale istoriei profesiei de avocat, încă nescrisă, veșnic actuală și benefică pentru mersul societății românești.

Demersul editorial exprimă și mesajul generației actuale de profesioniști, care, preocupați de frământările zilnice ale activității desfășurate „la bara justiției” ori ale sfatului potrivit la momentul potrivit, trebuie să înțeleagă mersul în timp al Corpului de avocați, care, prin autoritatea impusă de personalitățile sale, prin comunicarea de la suflet la suflet, a transmis și va transmite tradițional devotamentul, abnegația, lupta pentru demnitate și pentru adevăr și dreptate ca veritabile repere ce emoționează inima și mintea tuturor avocaților români.

Sper ca baroul român – adesea refugiu al umanității și azil al moralei în timpuri de furtună socială – să continue opera de identificare a unor manuscrise ce aparțin confrăților avocați care au ținut să evoce pentru viitor

---

¹ Cuvânt-înainte, ed. I, 2011 (n.r.).

figurile proeminente ale profesiei, deziderat care a rostuit și rostuieste sentimentul de apartenență la Corpul profesional, adevărata legătură dintre cei care, uniți în idealul profesiei de avocat, năzuiesc totdeauna spre Binele comun.

*Av. dr. Gheorghe Florea
Președintele Uniunii Naționale
a Barourilor din România (2007-2019)*

MIHAIL ANTONIADE

1883-1946

„Îmbogățindu-și mereu sufletul cu lecturi și emoții de artă, pasionat de toate manifestările pentru frumos în toate domeniile și din toate timpurile, Mișu Antoniaade și-a alcătuit o viață interioară în care găsea, cu înaltă modestie, sensul trecerii lui prin această lume”.

Demostene Botez

Structura sa intelectuală și morală, studiile serioase de filosofie în Germania – în afară de cele de drept din țară –, asistența la catedra prof. Rădulescu-Motru, admirația sa juvenilă pentru Titu Maiorescu, profesorul și omul, păreau a-l destina de la început pe *Mihail Antoniaade* unei strălucite cariere universitare.

În anul 1905, pentru motive pe care nu le cunoaștem, tânărul licențiat în drept și filosofie, în vârstă de 22 de ani, renunță la profesorat și cere înscrierea în Baroul Ilfov, condus de către decanul Mișu Antonescu.

„A început atunci o carieră neîntreruptă, de peste patruzeci de ani, de-a lungul căreia Mișu Antoniaade avea să strălucească prin cultura sa, prin probitatea sa profesională absolută, prin loialitatea sa perfectă față de colegi și magistrați” (din cuvântul lui I. Calmanovici, rostit din partea Baroului Ilfov la înmormântarea lui Antoniaade).

Au rămas tipărite sau în manuscris începuturile filosofice ale tânărului avocat, care aveau să-i ordoneze gândurile și să-i individualizeze claritatea retoricii:

- traducerea celebrei lucrări a lui Kant: *Prolegomene la orice metafizică viitoare care se va putea înfățișa drept știință*;
- studiile despre H. Spencer, H. Baldwin, W. Sombart;
- eseurile: asupra sincerității și *Încercare asupra superficialității*.

Nu cunoaștem cuprinsul niciuneia dintre pledoariile celui ce a fost, în același timp, și un mare avocat, asemenea lui Titu Maiorescu, căruia Nicolae Iorga îi reproșa, cu ironia lui necruțătoare, că, deși a avut grija de a-și tipări până și cele mai neînsemnate intervenții orale în parlament, n-a avut aceeași vanitate de a-și imprima, ca marele său coleg într-un folositor și drept – Cicero –, niciuna dintre rentabilele sale manifestări la bară.

Știm, în schimb, din recunoașterile colegilor lui Mihail Antoniaide, care a fost secretul elocvenței acestuia și cunoaștem, din concluziile scrise ce s-au păstrat, stilul logicii sale judiciare.

În ele se reflectă, fără îndoială, influența modelului său de gândire și expresie – Titu Maiorescu.

În primul rând, arhitectura pledoariei sale era solidă, sobră și fără nicio deficiență de construcție, ducând la concluzia care nu putea fi decât cea propusă.

Ideile lui, arată unul dintre colegii săi, se succedau în chip logic, dintr-un raționament într-altul, până la concluzia finală.

În al doilea rând, ele dovedeau cunoașterea adâncă, precisă și meticuloasă a dosarului.

În al treilea rând, cu eleganță și fără ostentație, pledoariile sale vedeau vasta lui cultură filosofică și umanistică.

În sfârșit, ca o ultimă trăsătură maioreșciană, pledoariile lui Mișu Antoniaide străluceau prin jocul ascuțit și necruțător al ironiei neașteptate.

Această ironie era întotdeauna fulgerătoare și meritată.

Astfel, odată, când Jean Th. Florescu, personaj umoristic fără voie, executat, deopotrivă, de la Caragiale până la George Ranetti, îi cere votul pentru candidatura sa ca decan al Baroului Ilfov, Antoniaide îi răspunde cu smerenie: „Regret, coane Jean. Nu mă lasă Caragiale!”.

Dar, dincolo de trăsăturile care-l apropiau, mai mult sau mai puțin, de maestrul său, prestigiul elocvenței lui Mihail Antoniaide mai avea și alte resorturi, mai ascunse, mai adânci și mai impunătoare.

Ca și aparițiile lui Matei Cantacuzino sau ale lui Grigore Iunian, prezența lui într-un proces era o primă garanție de dreptate a cauzei susținute.

Asemenea acestora, el reprezenta o autoritate morală și manifestă, față de instanță, indiferent de gradul ei, aceeași reverență pe care o arăta înseși ideii de dreptate.

„Această autoritate enormă de care se bucura în fața magistraților și care se impunea în fața adversarilor a izvorât din linia constantă a corectitudinii care a caracterizat întreaga sa viață” (Demostene Botez).

Elocvența lui avea soliditatea, simplitatea și echilibrul stilului doric, el repudiind, deopotrivă, și grandilocvența, și locvacitatea, ca pe niște daruri primare și ostentative.

Nu recurgea la efecte de voce, de argumentație patetică și de gesticulație excesivă, ci punea în simplitatea aparentă a pledoariilor sale acel echilibru pe care îl realizează numai o cultură adâncă și vastă.

De aceea, nu este de mirare că, după ascultarea pledoariilor sale, ca după acelea tot atât de spectaculare ale lui René Viviani, atâția neinițiați în tainele acestui gen de elocință au putut să exclame cu naivitate: „Cum, acesta este Mișu Antoniadă?”.

Din concluziile scrise depuse de marele avocat în nenumăratele procese în care a pledat, reținem, pentru completarea acestui portret, numai pe acelea depuse în fața Curții de Apel București, secția I (dosarele 1459, 1495 și 1356, 1943), pentru Ludovica Czell și Frederich Czell în procesul cu Rudolf Czell.

Procesul privea apelul prin care primii doi, în calitate de vânzători a 149.482 de acțiuni ale societății anonime „Fabrica de Bere Luther” față de cumpărătorul Rudolf Czell, atacau sentința arbitrală prin care Tribunalul Ilfov le respingea acțiunea în anulare a hotărârii arbitrale.

Notele de concluzii puneau următoarele probleme de drept:

1. nulitatea contractului de compromis pentru desemnarea arbitrilor, deoarece el nu fusese încheiat în formă autentică, potrivit dispozițiilor legale;